

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ВАДАМИ МОВЛЕННЯ

В сучасний період існує тенденція до збільшення кількості дітей із вадами мовлення. Мовлення дитини має важливе значення у соціалізації, оскільки воно є найважливішим засобом соціальної взаємодії. Це ефективний інструмент мислення, яким супроводжуються усі види діяльності дитини, використання якого допомагає встановлювати і розвивати її соціальні контакти. Форма і зміст дитячих висловлювань залежать від форм спілкування, їх комунікативних завдань.

Під час спілкування мовлення набуває нових якостей, зумовлює перебудову психічних процесів, удосконалюється. Розширення лексичного запасу слів є основними напрямками його розвитку. Проте, діти з вадами мовлення мають проблеми у соціалізації через складнощі спілкування, розлади поведінки, підвищену емоційну стомлюваність та ін. У даних тезах ми робимо спробу обґрунтувати деякі теоретичні особливості та практичні аспекти процесу соціалізації дітей із вадами мовлення.

Розкриваючи сутність соціалізації, зазначимо, що поняття «соціалізація» походить від латинського *socialis* – суспільний, означає активне набуття особистістю соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей.

На основі аналізу наукових джерел щодо суті процесу соціалізації О. Хохліна вказує на засвоєння людиною накопиченого людством суспільного досвіду у вигляді знань про явища оточуючої дійсності, норм поведінки, відповідних способів дій (Хохліна О., 2019).

Слушну думку щодо соціалізації висловив Г. Олійник, який вказав на її нерозривний зв'язок із індивідуалізацією особистості, оскільки її зміст вбачається у формуванні індивідуальності. Він зазначив, що процеси соціалізації не можуть бути однаковими для усіх, індивідуальний досвід для кожної людини унікальний (Олійник Г., 2020).

І. Матюшенко, посилаючись на дослідження відомих світових психологів, підкреслює, що спілкування дітей із вадами мовлення з оточуючим світом є найважливішим аспектом та фактором корекції їх недоліків (Матюшенко І., 2012).

Соціалізація дітей із вадами мовлення відбувається зі значними складнощами та має певні особливості, що залежать від тяжкості проблем мовлення. Мова є найважливішим засобом соціальної взаємодії. Діти, спілкуючись, вчаться не лише відповідати на уроках, а й товаришувати, вирішувати проблемні питання та ділитися радістю.

Усвідомлюючи власну неспроможність правильно висловлювати свої думки, внаслідок наявних вад мовлення, дитина соромиться, втрачає мотивацію до спілкування, замикається у собі, тому втрачає навички соціалізації. Саме тому діти з вадами мовлення як категорія осіб із особливими потребами, вимагають до себе окремої уваги та організації навчального процесу.

Новою українською школою на основі оновленого законодавства України в галузі освіти передбачено забезпечення таких дітей певними умовами навчання, реабілітації, соціальної адаптації, інтеграції в суспільство. Нова українська школа передбачає, що освітній заклад буде давати не лише знання, а й вчитиме застосовувати їх на практиці та формувати ставлення і цінності. Соціалізація дітей із вадами мовлення повинна відбуватися за допомогою взаємодії педагогів, батьків, психологів та логопедів.

Торкаючись проблеми соціалізації дітей із вадами мовлення, слід звернути увагу на широке використання у навчальному процесі інтерактивних методів. Науковець Л. Пироженко інтерактивне навчання назвав спеціальною формою організації пізнавальної діяльності, метою якої є створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність (Пироженко Л., 2004).

Інтерактивне навчання сприяє не лише засвоєнню конкретного матеріалу, а й розвитку комунікативних, творчих та критичних навичок, які є важливими у сучасному світі, а це основні аспекти процесу соціалізації.

Здійснення соціалізації дітей із вадами мовлення можливе завдяки використанню різних інтерактивних видів дитячої діяльності, як, наприклад, ігрової. Гра займає провідне місце в організації навчальної діяльності, оскільки є природним видом діяльності дітей та якнайкраще підходить для формування у дитини навичок поведінки у соціумі, досвіду соціальної активності, розвитку творчого потенціалу, сприяє проявам допитливості та ініціативності, вчить дитину робити самостійний власний вибір.

Гра сприяє формуванню особистості дитини, саме у колективній формі гри діти відчувають себе важливими членами дитячого колективу. Так діти з вадами мовлення почуваються рівними з іншими дітьми, а докладаючи зусилля досягти мети гри, навчаються дружбі, відповідальності, згуртованості, колективізму. Проте, чи не найголовніше, що необхідно для успішної соціалізації – це формування соціальної ролі «ми», що позитивно впливає на розвиток колективу, у якому кожна дитина відчуває свою значущість.

Наступним видом діяльності, який має вагомий вплив на успішність соціалізації дітей із вадами мовлення, слід назвати групову взаємодію, що передбачає організацію та проведення конкурсів та групових завдань, як наприклад вікторин, художніх та музичних конкурсів, спортивних турнірів та ін. Дітей можна залучати до участі у експериментальних дослідженнях, театралізованих виставах, групових проєктах, використовуючи при цьому різні мовленнєві вправи, рекомендовані та розроблені фахівцем-логопедом. Вважаємо таку діяльність надважливою у процесі соціалізації дітей із вадами мовлення.

Таким чином, соціалізація має важливе значення у розвитку людини, адже передбачає активне набуття особистістю соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей. Соціалізація дітей із вадами мовлення відбувається із значними складнощами та має певні особливості, які залежать від тяжкості проблем мовлення, тому потребує спеціального підходу до її організації.

Соціалізація дітей із вадами мовлення повинна відбуватися за допомогою взаємодії педагогів, батьків, психологів та логопедів. Організація навчального процесу має

включати більшу кількість інтерактивних засобів. Вважаємо, що провідну роль у процесі соціалізації дітей із вадами мовлення слід приділити іграм, спортивним турнірам, художнім та музичним конкурсам, використовуючи при цьому мовленнєві вправи. Адже найголовніше, на нашу думку, що необхідно для успішної соціалізації – це формування соціальної ролі «ми».

Антоненко Д. К., Платонова О. Г.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

На сьогоднішній день основним каталізатором складних життєвих обставин (далі – СЖО) є військові дії на теренах нашої держави. Через бойові дії з'явилося ще більше категорій осіб та сімей, які потребують кваліфікованої соціально-педагогічної допомоги.

До початку повномасштабного вторгнення у нашому суспільстві доволі гостро стояло питання благополуччя сімей. Можна вважати, що сімейні проблеми переросли в надзвичайний, кризовий стан. Упала народжуваність, адже у молодого покоління відбувається переосмислення сімейних цінностей. Хтось боїться фінансових негараздів або через безробіття не в змозі забезпечити гідне майбутнє дитини. Паралельно цьому явищу можна простежити тенденцію ранньої вагітності: підлітки, не розуміючи важливості дотримання правил безпечного сексуального життя, у занадто юному віці стають батьками. Або зрілі батьки не володіють знаннями про вікові, анатомічні, фізіологічні та індивідуальні особливості розвитку дитини та дуже часто виховують своїх дітей наосліп чи інтуїтивно.

Зростання сімей, які опинилися в СЖО, обумовлено, в першу чергу, військовим станом (руйнування осель, загибель або відсутність одного з батьків, скрутний фінансовий стан через безробіття, вимушена зміна місця проживання, отримання статусу внутрішньо переміщеної особи і т.д.); погіршенням